

हतराज्यं हतद्वयं विवस्त्रं लुच्छ्रमान्वितं । कथमुत्सृज्य गच्छेयं त्वामहं निर्जने वने ।
 आन्तस्य ते जुधार्त्तस्य चिन्तयानस्य तत्सुखं । वने घोरे महाराज नाशयिष्याम्यहं क्लमं ।
 नच भार्यासमं किञ्चिद्विद्यते भिषजां मतं । औषधं सर्वदुःखेषु सत्यमेतद्ववोमि ते । २२२५
 ॥ नल उवाच ॥ एवमेतद्यथा त्वं दमयन्ति सुमध्यमे । नास्ति भार्यासमं मित्रं नरस्यार्त्तस्य भेषजं ।
 नचाहं त्यक्तुकामस्त्वं किमलं भीरु शङ्कसे । त्यजेयमहमात्मानं नचैव त्वामनिन्दिते ।
 ॥ दमयन्त्युवाच ॥ यदि मां त्वं महाराज न विहातुमिहेच्छसि । तत्किमर्थं विदर्भाणां पन्थाः सभुपदिश्यते ।
 अवैमि चाहं नृपते नतु मां त्यक्तुमर्हसि । चेतसा लपकृष्टेन मां त्यजेथा महीपते ।
 पन्थानं हि ममाभीक्ष्णमाख्यासि च नरोत्तम । अतो निमित्तं शोकं मे वर्द्धयस्वमरोपम । २२२६
 यदि चायमभिप्रायस्तव ज्ञातोन् व्रजेदिति । सहितावेव गच्छावो विदर्भान् यदि मन्यसे ।
 विदर्भराजस्तत्र त्वां पूजयिष्यति मानद । तेन त्वं पूजितो राजन् सुखं वत्स्यसि नो गृहे ।
 इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्वणि नलोपाख्यानपर्वणि नलवनयात्रायामेकषष्ठोऽध्यायः ॥ ६१ ॥
 ॥ नल उवाच ॥ यथा राज्यं तव पितुस्तथा मम न संशयः । नतु तत्र गमिष्यामि विषमस्थः कथञ्चन ।
 कथं समृद्धो गत्वाऽहं तव हर्षविवर्द्धनः । परिच्युतो गमिष्यामि तव शोकविवर्द्धनः ।
 ॥ वृहदश्व उवाच ॥ इतिब्रुवन्नलो राजा दमयन्तो पुनः पुनः । सान्त्वयामास कल्याणो वाससोऽर्द्धेन संवृतां । २२२७
 तावेकवस्त्रसंवीतावटमानावितस्ततः । क्षुत्पिपासापरिश्रान्तौ सभां काञ्चिदुपेयतुः ।
 तां सभामुपसम्प्राप्य तदा स निषधाधिपः । वैदर्भ्या सहितो राजा निषसाद महीतले ।
 सचैकवस्त्रो मलिनो विकटः पांशुगुण्ठितः । दमयन्त्या सह आन्तः सुखाप धरणीतले ।
 दमयन्त्यपि कल्याणी निद्रयाऽपहृता ततः । सहसा दुःखमासाद्य सुकुमारी तपस्विनी ।
 सुप्तायां दमयन्त्यान्तु नलो राजा विश्राम्यते । शोकोन्मथितचित्तात्मा न स्म श्रेते यथा पुरा । २२२८
 स तद्राज्यापहरणं सुहृन्त्यागञ्च सर्वशः । वने च तं परिध्वंसं प्रेक्ष्य चिन्तामुपेयिवान् ।
 किं नु मे स्यादिदं कृत्वा किं नु मे स्यादकुर्वतः । किं नु मे मरणं श्रेयः परित्यागो जनस्य वा ।
 मामिदं ह्यनुरक्तैवं दुःखं प्राप्नोति मत्कृते । मद्विहीना त्वयं गच्छेत्कदाचित्स्वजनं प्रति ।
 मयि निःसंशयं दुःखमिमं प्राप्स्यत्यनुव्रता । उत्सर्गे संशयः स्यात्तु विन्देतापि सुखं कश्चित् ।
 स विनिश्चित्य वज्रधा विचार्य च पुनः पुनः । उत्सर्गं मन्यते श्रेयो दमयन्त्या नराधिप । २२२९
 न चैषा तेजसा शक्या कैश्चिद्वर्षयितुं पथि । यशस्विनी महाभागा मङ्गलैक्यं पतिव्रता ।
 एवं तस्य तदा बुद्धिर्दमयन्त्या न्यवर्त्तत । कलिना दुष्टभावेन दमयन्त्या विसर्जने ।
 सोऽवस्त्रतामात्मनश्च तस्याश्वाप्येकवस्त्रतां । चिन्तयित्वा ऽभ्यगाद्राजा वस्त्रार्द्धस्यावकर्त्तनं ।
 कथं वासो विकर्त्तयं नच बुध्यत मे प्रिया । विचिन्त्यैवं नलो राजा सभां पर्यचरत्तदा ।
 परिधावन्नय नल इतश्चेतश्च भारत । आससाद सभोद्देशे विकोशं खड्गमुत्तमं । २२३०
 तेनार्द्धं वाससश्चिन्त्वा निरस्य च परन्तपः । सुप्तामुत्सृज्य वैदर्भीं प्राद्रवद्गतचेतनां ।